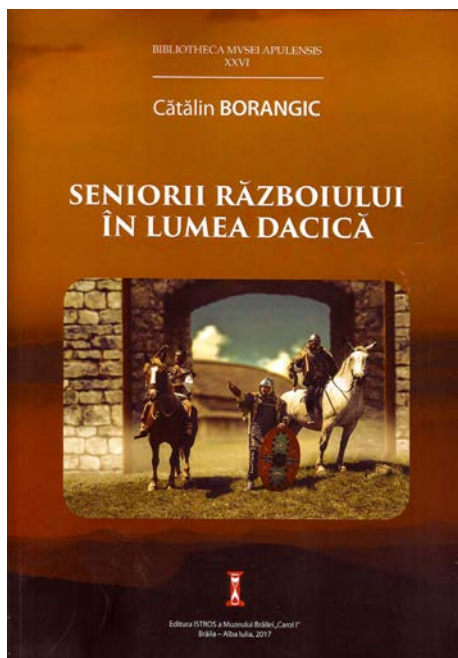

Constantin Elen

Un salutar exercițiu de arheosociologie

Precaritatea izvoarelor literare referitoare la societatea geto-daco-moesă, mai cu seamă din perioada de dinaintea angajării expresiilor politico-statale ale acesteia în confruntarea cu Roma, a condus la supraevaluarea, din perspectivă metodologică, a documentului arheologic – document care, se știe, limitează prin natura sa relevanța interpretărilor asupra mai tuturor dimensiunilor imateriale ale vieții societății în cauză. Această stare de fapt a motivat un număr tot mai mare de arheologi români să forțeze limitele procedurale ale disciplinei proprii, avântându-se în direcții rarism exersate la noi și, în același timp, care-și păstrează și la scara cercetării internaționale un anumit grad de exotism. O astfel de direcție aflată încă în etapa pionieratului, dar care a reușit să-și formalizeze în ultimele două decenii aparatul critic specific, este arheosociologia, iar unul dintre

primii săi reprezentanți în spațiul românesc al cercetării istoriei este Aurel Rustoiu. Inspirați de acesta, dar fără a-i călca neapărat pe urme, mai mulți tineri cercetători și-au formulat propriile direcții de investigație, cu rezultate mai mult sau mai puțin remarcabile. Demersul pe care ni-l propune colegul nostru Cătălin Borangic – „Seniorii războiului în lumea dacică. Elite militare din secolele II a.Chr. - II p.Chr. în spațiul carpato-dunărean”, volum realizat pe baza tezei de doctorat a autorului și apărut la Editura Istros a Muzeului ”Carol I” din Brăila, în contul prestigioasei colecții Bibliotheca Musei Apulensis a instituției muzeale tutelare din Alba Iulia – trebuie încadrat, cu certitudine, în categoria reușitelor salutare. Și aceasta, pentru că autorul, conștient de riscurile de receptare ale inovării metodologice, s-a preocupat să-și structureze cercetarea în formula unei monografii centrate, în egală măsură, pe subiectul propriu-zis și pe explicitarea opțiunilor analitice la care a recurs.

Ne vom opri, în scurta noastră analiză, asupra relațiilor dintre cele patru capitole propriu-zise ale monografiei, nu înainte de a ne formula aprecierea că în acest plan, mai mult decât în precizările prudente din introducere, poate fi identificat aportul inovativ. Astfel, capitoul II, intitulat „Fenomenul militar în lumea geto-dacică”, este construit în formula clasică a etalării datelor rezultate din cercetarea rutinieră, dar care anticipează

deja, discret, valorificarea bagajului informațional prin instrumentele socio-arheologiei. De altfel, cheia de lectură a economiei războiului este enunțată de la început, iar autorul probează pe parcursul întregului material că nu ne aflăm în fața unei simple opțiuni decorative: dezbateră despre fortificații și cetăți, bunăoară, stabilește relații funcționale cu resursele umane care le-au făcut posibile, cu instituțiile care le-au comandat și valorificat, cu remodelarea spațiului geo-social ș.a.m.d. O apreciere specială avem față de studiul de caz privitor la cetatea de la Căpâlna, dar și față de întregul subcapitol consacrat armamentului ofensiv – subiect care l-a consacrat pe autor. Capitolul următor – „Războinici și societate” – se reîntoarce asupra fenomenului militar într-o manieră, de această dată, explicit subsumat arheo-sociologiei, dar cu generoase (și poate nu întotdeauna puse cu claritate în evidență) deschideri spre reconstrucțiile spirituale și tema, deloc simplă, a identităților etno-culturale – item la care avem a-i reproșa marginal autorului, aplaudând însă tonul general rezervat al abordării și concluzia secvențială a faptului că ”nu doar structura fenomenului în nordul Dunării, ci chiar denumirea de Padea-Panaghjurskii Kolonii ar trebui redefinite pentru acest spațiu și pentru această perioadă” (pg. 261), că nu operează consecvent cu conceptul de identitate etnoculturală, rămânând întrucâtva tributar hibeii pe care arheologia clasică a favorizat-o în practică, deși o contestă în teorie: stabilirea unei relații biunivoce între o așa-zisă „cultură arheologică” și o expresie etno-culturală. Tot aici, este de apreciat în mod deosebit subcapitolul dedicat regalității dacice, atât pentru evaluarea critică solid fundamentată a opiniilor formulate în exegeza temei, cât și pentru tratarea în termeni de centru-periferie a centrului politic de la Mala Kopanya (cu toate că aici este evitată asocierea aproape fără alternativă a acestui centru cu regatul costoboc) și, respectiv, a arealului în care s-a configurat centrul de putere eminentamente dacic, Valea Mureșului. Prin următorul capitol, „Elitele militare”, relația anterior tratată, dintre războinici și ansamblul social, este și mai mult filtrată, autorul aducând în atenție, capacitatea acestui segment socio-profesional de a configura o elită distinctă și autonomă, generatoare de suprastructură ideologică și de putere politică efectivă. Chiar dacă nu sesizează unele detalii (bunăoară, faptul că instituția tarabostes este specifică perioadei desprinderii statalității dacice/geto-dacice de antecedentele șeferiei supratribale), autorul identifică exact și argumentat faptul că organizarea lumii preromane este structural interconectată cu feudalitatea, aceasta din urmă provenind din resurecția substratului (și într-o oarecare măsură a barbarității) asupra modelului de civilizație generat de imperiul Cetății Eterne. Filtrarea relației este continuată și în cel din urmă capitol propriu-zis, „Războinici și zei”, acesta fiind dezvoltat implicit din dezbateră anterioară despre ideologia elitei. Rezumăm, afirmând că una din sursele reușitei acestei în vestigații o constituie opțiunea de a construi o arhitectură piramidală a capitolului, structurate mereu în jurul unui aspect particular al precedentului și, astfel, solid susținute argumentațional.

Mai adăugăm un motiv de mulțumire izvorât din lectura acestei monografii: faptul că, prin contrast cu conduita încă dominantă din spațiul arheologic așa-zis clasic, Cătălin Borangic se preocupă constant să-și ajusteze plajele interpretative prin corelarea ipotezelor de lucru cu izvoarele literare. Bine stăpânite și ele.